

ТРИДЕНЬК: REVUE HEBDOMADAIRE: UKRAÏNIENNE: TRIDEN'

Число 47 (203) рік вид. V. 24 листопаду 1929 р. Ціна 2 фр. (Prix 2 fr)

У восьму річницю героїчної смерти

359

лицарів, які загинули від руки катів 22-го листопаду 1921 року під Базаром, і всіх, що в тім поході склали життя своє за Україну в боях, од ран, у полоні, одбудеться 23-го листопаду с. р. о 8.30 год. у вечері (49, Avenue d'Orléans, Paris 14).

Жалібна Академія.

На другий день в неділю 24 листопаду с. р. по службі Божій одправлено буде

за спокій душ героїв

урочисту панихиду в Українській Православній Церкві *
(96, Brd Auguste Blanqui).

Про це усім громадянам подає до відома Управа Т-ва
б. Вояків Армії УНР.

Париж, неділя, 24 листопада 1929 р.

Коли тільки здіймається річ про те, що «самостійність» УССР — чистісенька фікція, про економічну залежність України від Москви, про нещадний визиск окупованих земель, про централізаторські змагання «центра»,—совітська преса, звичайно, твердить, що це капосні вигадки «контр-революціонерів», «жовтоблакитників», «петлюровців». В дійсності, мовляв, Україна користується нічим не обмеженою самостійністю, а коли й поступається чимсь з своїх суверенних прерогатив на користь «братньої» Москви, то це робить во ім'я спільного добра, інтересів всього союзу та всесвітньої революції, що їй найбільше до смаку припадають.

А тим часом життя мало не що-дня подає нові докази того, як Москва наклала свою тяжку лапу на все життя «самостійної» республіки, особливо в царині економічній, та як вона в своїх централізаторських заходах не має ніякого впину. Частенько доводилося нам одмічати конфлікти між колонією та метрополією, боротьбу між ними, що де-далі, то проступає все виразніше, втягуючи силоміць в оборону інтересів поневоленого краю проти окупанта навіть агентів цього останнього, поставлених ним доглядачів. На цих сторінках кілька разів одмічали ми виступи в такім напрямку навіть представників окупаційної влади в Харькові. Рідше можна знайти вияви цієї протилежності інтересів України і Москви на шпальтах совітської преси. А проте, хоч і які там надто вже певні люде сидять редакторами, хоч і як уважно оглядаються вони на Кремль, та навіть і вони іноді не витримують.

Цікаву історію власне з цієї сфери оповідає «Комуніст» (ч. 254, в 2. XI. с. р.) На Вкраїні існує «Укрповітрошлях». «Це комбінат, що об'єднує повітряну лінію Москва-Харьків-Баку, аерофотознімання та будування аеропланів». Це — витвір совітської України. Коло цієї справи вже здавна точиться боротьба між Москвою та Харьковом. Боротьба та проступала і на з'їздах партії: всеукраїнському — X-му та ВКП — XV-му.

Тепер — боротьба та ще загострилася. От уже навіть совітський урядовий офіціоз і той обурений претензіями Москви і бере під свою оборону «Укрповітрошлях». Ось що пише газета:

«З перших днів організації Укрповітрошляху, а особливо від найперших успіхів його, серед частини ради цивільної авіації у Москві позначилася тенденція — злити Укрповітрошлях з Доброльотом — організацією такого ж порядку, що працює в РСФСР. За трубадура цього об'єднання протягом ось кількох років як найрішучіше виступає один з членів ради тов. Зарзар.

«Тов. Зарзар з великою енергією бореться за злиття Укрповітрошляху з Доброльотом. Він не проминає жадної нагоди, щоб знов і знов повторити своє: Укрповітрошлях повинно зруйнувати, Укрповітрошлях повинно влити в Доброльот... Він рішучий прихильник жорстокої централізації...»

В своїх зазіханнях «прихильники жорстокої централізації» посиляються, звісно, на інтереси всього союзу, навіть по розум до гнилого буржуазного Заходу вдаються. Та ці зазіхання Москви зустрічають одсіч з боку українських «товаришів».

В намаганнях покорити під носі собі непокірних хохлів вчепилися московські централісти за недавню Сочінську катастрофу. Як відомо, під час тієї катастрофи упав у море саме літак Укрповітрошляху і при тому загинув тов. Фабриціус, один з найвидатніших совітських генералів, помічник командарма на Кавказі. Це дає привід отим «прихильникам жорстокої централізації» розпочати нову шалену кампанію. «Вони знов рішуче поставили питання про ліквідацію Укрповітрошляху, спіраючися на те, що мовляв, причина цієї катастрофи є існування Укрповітрошляху».

Харків одбивається. Як бачимо, навіть «Комуніст» виступає в обороні «Укрповітрошляху».

Чи пощастить українським «товаришам» відстояти своє і зберегти свою волю хазяйнувати по своєму хоч у повітрі, — бо земля і навіть надри її давно вже в московських руках? Чи «Укрповітрошляхові» доведеться розділити сумну долю всього українського господарства, торгівлі, пошти, телеграфів, шляхів, що ними керує на власну руку і у власному інтересі Москва? Невідомо.

Але вже самий виступ совітського офіціозу проти Москви не позбавлений цікавості і пікантності. На ньому позначився дух часу:

Справа бо, звісно, не в одному Зарзарі, а в усій системі московській — «жорсткій централізації», про яку вже одверто говорить навіть урядова преса на Україні.

В листопаді місяці 1921 року по Волинських лісах хутко рухалася колона повстанців в напрямку на м. Коростень.

Дивний вигляд мали ці повстанці. Одягнуті в різноманітний військово-селянський одяг: в плащах, без плащів, в чоботах, у постолах. Половина людей була озброєна рушницями, а решта шаблями та списами. На возах було кілька кулеметів. Мороз доходив до 20 ступнів. Люди стомилися, бо за день відмаршували 36 кілометрів. В глуху ніч колона повстанців підходила до с. с. Давидівка та Дорошичі. Розвідка донесла, що в кожному з них стоїть по куріню червоних.

Рідка варта червоних безтурботно ходить в цих селах, стежучи сон відпочиваючих.

«Стоїть, хто іде?» — крикнув червоноармієць, зобачивши людей, що наближались до нього. Відповіді не було й через хвилину вся варта полягла трупом. Почулися стріли: розпочався сполох серед залоги червоних. Червоноарміїці переполохані вибігли хутко з хат, стріляючи на бігу, але через пів години стало тихо. Повстанці щасливо проскочили через ці села. Ще 6 кілометрів й замерехтіли в гні м. Коростень.

Перед повстанцями тяжке завдання захопити м. Коростень, котре має залогою 2.000 червоних москалів. Атака Коростеня намічена на 1-шу годину ночі двома колонами: одна з півдня, друга з півночі. Південна група складалася з 60 чоловік, група мала, але завзята.

Ось вже й перша година. 60 чоловік відважних героїв вдерлися до міста, захопили станцію й нищать залізничне сполучення. Далі вскакують до червоного штабу бригади, вбивають командира бригади та його начальника штабу, поспішають до в'язниці, де звільняють 470 політичних в'язнів. Але серед залоги червоних вже сполох й вона ладнається до бою.

Від північної групи відомостей немає. Її наступ спізвився на дві години. Але ось вже й її лави налітають на Ст. Коростень, захоплюють її й натикаються на два ешелони червоних, що тільки прибули з Києва. Червоні залягли під вагонами й рясним вогнем криють повстанців.

Ворог перемиг, повстанці відходять на 12 кілометрів на північ до с. Михайлівці. Полягли під Коростенем смертю хоробрих: сотник Стефанишин, хор. Соколівський та кілька козаків. Тяжко поранений хор. Василів та інші.

Лише три години спочили в селі Михайлівцях, після 50 кілометрів маршу та тяжкого бою, як ворог став насідати на село. Не на захід, а на схід прямують повстанці під натиском ворога. «З цього дня починається безперервне переслідування повстанців ворожою кіннотою», — каже один з учасників повстання сотник Гладкий. «Тепер група має спокій лише тоді, коли ворог годує коней або змінюється

другою частиною». Під ст. Чоповичі лягає трупом сотник Мінаківський, тяжко ранений полковник Лисогор та інші.

В с. Раївці повстанці переходять в брід вище поясу р. Білку. Перемоклі, перемерзлі й голодні підходять до села, але ворог знов насадає. Козак Сичук вже не може йти далі й з власної рушниці кінчає своє життя. В шпиталю вже 54 тяжко ранених, з них 25 старшин, й 40 з цілком відмороженими ногами. Ворожі сили збільшуються й безпрестанно насаджають. Знесиленні повстанці прямують до Теревських лісів, аби сховатися там від вічного переслідування ворога. 16-ХІ о 7 годині вечора прибули повстанці до м. Міньки.

Вже повстанці пройшли 292 кілом. на протязі семи доб і тільки по 3-4 години в добу мали спочинку.

Але недовго відпочивали наші повстанці в с. Міньках. «О 12 годині другого дня ескадрон кавалерії повів наступ з півдня. Колона виходить з села в напрямку на схід. Як тільки колона витягнулася, ар'єргард вв'язується в бій з ворогом, а на зустріч колоні під прикриттям лісної смуги несуться на переріз нові ворожі кінні лави й атакують її. Чоло колоні здержує ворога й він під прикриттям кулеметів атакує безборонний обоз та рзриває колону на дві частини. Настає пекло, де кожний бачить лише загибель. 4-тий та 5-ий курінь прямують до найближчого ліса, щоб схоронитися від кінноти ворога. Один на схід, а другий на захід. Безпримірно бороняться старшини та козаки, серед котрих майже не було здорових. Ворожі лави розсипалися від рушничного огню та ручних гранат повстанців. Ранені в одчаю кидають гранати на ворога, а останню кладе під себе, щоби не дістатися ворогові живим на знущання».

Нові ворожі лави кінноти повстають навколо й настирливо атакують повстанців. Окремі відділи повстанців почали пробивати в різних напрямках шлях з цього кола смерті. Жорстоко й запекло билися герої-повстанці, але не було змоги протиставитися численному ворогові й через годину ворог остаточно переміг. Бій під с. м. Міньками був останнім боєм північної групи повстанців.

«Зарублено в бою свише 400 человек і захвачено 537 человек, в том числе і ранение. В момент боя некоторые із висшаго командования, відя безвиходность положенія самі себя разстрелівали і взривали бомбами». В бою смертю хоробрих загинув Михайло Ів. Білінський, бувший наш міністр морских справ. Таке офіційне донесення червоного командування від 26 Листопаду 1921 року за ч. 2578. Далі в цьому ж донесенню повідомляється: «Всего перед чека предстало 443 человека, остальные умерлі от ран до прихода комісії...»

«Чрезвычайная Комісія постановіла: лиці перечісленних в приложенном при сем списке РАЗСТРЕЛЯТЬ».*)

Протокол підписали: «Председатель Чрезвычайной комісії Гаркавий. Члени: Лівшиц, Іванов, Котовській, Фріновській. Секретарь Літвінов».

---

*) Подаємо нижче за совітським «додатком до наказу вийськам К.В.О. з 26.ХІ. 192с ч. 2573» — імена і прізвища Базарських лицарів на вічну про них пам'ять і пошану.

Наказ підписали: «Командуючий войсками Округа Якір. Члени Реввоенсовета Затонській. Начальник Штаба Округа Паук».

Ось прізвища катів наших героїв.

Наступив жорстокий та жахливий акт останньої розправи червоних катів. 22 Листопаду 1921 року на полі біля м. Базар з кулеметів були розстріляні 359 українських вояків-повстанців. Під час розстрілу повстанці співали український гімн «Ще не вмерла Україна».

Так скінчилася діяльність північної групи повстанців.

Ми вже привичаїлися до ззрячих розправ сов.влади над українським народом, ми звикли до крові, наші нерви притупилися, але ж загибель 359 українських вояків в м. Базар завжди буде викликати в кожному українцю сум, душевний біль, а разом з тим і почуття національної гордості й слави.

Розстріл наших героїв-повстанців в м. Базарі не є звичайним епізодом в нашій визвольній боротьбі. В історичному нині місті Базар українські вояки виявили надзвичайну величність духу, презирство до ворогів, до смерти, та свою безмірну любов до українського народу й батьківщини.

Переможені, змучені, під жерелами ворожих кулеметів вони не благали про помилювання. Остання їх думка, передсмертний крик души був звернутий до народу, до своїх товаришів. В ньому висловлено все, про що вони мріяли, за що гинули.

Під тріск кулеметів, серед морозного сніжного поля, перед розкритими могилами лунали святі слова гімна: «Ще не вмерла Україна»... й один за другим вмірали герої-мученики і в передсмертних муках їх похалонуті уста шепотіли «Ще ще вмерла Україна»...

Немає слів, щоб висловити всю відвагу, всю велич та красу смерти наших героїв.

Сьогодні минає вже 8-й рік трагедії в м. Базарі, а разом з цим забувається нами і цей надзвичайної ваги історичний факт. Забувається подія, яка б стала національною гордістю кожного народу. Ми завжди шукаємо героїв серед чужих народів і вклоняємося їм, як раби, а свого не цінимо й не вміємо шанувати.

Уявімо собі, щоб робили англійці, французи, німці, наколи б прояви патріотизму, подібні виявленому під Базаром, були б виявлені їх вояками? Скільки монументів та інших відзнак увіковічило б їх пам'ять?

Коли боглянутися на те, що сталося під м. Базаром, придивитися до нашого життя сучасного на еміграції й порівняти, то стає сумно й прикро.

Який контраст. Під м. Базаром найвищі прояви патріотизму, смерть за українську державність, — на еміграції, — шкідництво, нікчемна брудна партійна боротьба, колотнеча.

Там глибока, непереможна віра — тут безвір'я.

Там все для України — тут все для себе.

Може трагічний день 22 Листопаду прояснить розум української еміграції найде видгук в її серці та нагадає про обов'язки перед Батьківщиною.

Бо хіба всі українські патріоти загинули під Базаром?

О. Удовиченко.

Реєстр ростріляних у Базарі.

---

1. Сулима, Григорій Макарович, сотник.
2. Міроненко, Кузьма Давидович, підстаршина.
3. Петренко, Іван Діонісевич, хорунжий.
3. Тронько, Авксен Іванович, фельдшер.
5. Мінькер, Леопольд Адольфович, завідуючий аптекою.
6. Подранівський, Андрій Феоктистович, фельдшер.
7. Швида, Максим Яковлевич, мол. підстаршина.
8. Якубовський, Павло Володимирович, фельдшер.
9. Решетників, Микола Юрьевич, військ. уряд.
10. Онофренчук, Герасим Семенович, фельдшер.
11. Швидюк, Яків Васильович, військ. уряд.
12. Єгор, Христ. Артурович, поручник.
13. Погиба, Федір Данилович, військ. уряд.
14. Лотовський, Володимир Павлович, хорунжий.
15. Грох, Митрофан Васильович, хорунжий.
16. Ясько, Анастасій Степанович, хорунжий.
17. Янішевський, Федір Михайлович, хорунжий.
18. Бережний, Сидір Петрович, командир курія.
19. Венгженівський, Волод. Фрол. с. л. старш. інж. роти
20. Сокрут, Наум Аврамович, поручник.
21. Збаращенко, Олександр Петрович, хорунжий.
22. Солсмонівський, Володимир Васильович.
23. Черниш, Володимир Кононович, хорунжий.
24. Бойко, Андрій Олександрович, військ. уряд.
25. Синиця, Степан, пом. нач. гос.
26. Скорняків, Сергій Іванович, командир техн. курія.
27. Васильів, Олександр Миронович, старш. гармат.
28. Козін, Іван Павлович, військ. уряд.
29. Стрижельницький, Олександр Арист., нач. немуштр. сотні.
30. Кузьменко, Митрофан Єфимович, старш. шт. ар.
31. Шурубуря, Іван Лукич, хорунжий.
32. Кібельник, Сила Пантелеймонович, військ. уряд.
33. Шевченко, Василь Григорович, підпоручник.
34. Козаченко, Микола Євдокимович, при штабдів.
35. Крижанівський, Павло Павлович, військ. уряд.
36. Новоленик, Євген Іларіонович, хорунжий.
37. Зубків, Олекса Моїсеевич, військ. уряд.
38. Завальницький, Петро, військ. уряд.
39. Корбут, Степан Іванович, нач. госп.

40. Оручик, Іван Пилипович, військ. уряд.
41. Сагусій, Євсєвій Дем'янович, рез. старш.
42. Солтанівський, Микола Олександрович, хорунжий
43. Попович, Василь Михайлович, військ. уряд.
44. Федорів, Яків Васильович, військ. уряд.
45. Стародуб, Никанор Григор., військ. уряд.
46. Штан, Іван Федорович, військ. уряд.
47. Жуків, Микола Йосипович, військ. уряд.
48. Харшевський, Володомир Степанович, військ. уряд.
49. Борисенко, Денис Петрович, військ. уряд.
50. Омел'янів, Борис Васильович, військ. уряд.
51. Кривокобильський, Моїсей Павлович, військ. уряд.
52. Малевич, Михайло Іванович, зав. зброєю.
53. Микуленко, Данило Яковлевич, військ. уряд.
54. Медведівський-Коваль, К. Василь, військ. уряд.
55. Кишківський, Володимир Антонович, хорунжий.
56. Дарагань, Іван Андрієвич.
57. Голобородько, Микола Максимович, військ. уряд.
58. Дзячківський, Іван Вікентьєвич, військ. уряд.
59. Соліус, Петро Іванович, військ. уряд.
60. Солітченко, Михайло Варлампович, військ. уряд.
61. Гаєвський, Степан Юхимович, військ. уряд.
62. Неvidніченко, Петро Яковлевич, військ. уряд.
63. Декаленко, Петро Максимович, військ. уряд.
64. Гіньків, Михайло Євгенович, військ. уряд.
65. Романенко, Степан Якимович, військ. уряд.
66. Запорожець, Данило Семенович, військ. уряд.
67. Верюбович, Леонтій Павлович, підпоручник.
68. Іваненко, Яким Захарович, військ. уряд.
69. Старенький, Яків Никифорович, військ. уряд.
70. Ходько, Борис Олексювич, хорунжий.
71. Зенченко, Лука Олексювич, уряд.
72. Чмелівський, Станіслав Константинович, військ. уряд.
73. Кудемський, Євген Михайлович, військ. уряд.
74. Прохорів-Микитин, Іван Микитович, військ. уряд.
75. Костєвський, Микита Тимофієвич, військ. уряд.
76. Крутопіл, Яків Іл'євич, військ. уряд.
77. Приполок, Захар Іл'їч, військ. уряд.
78. Федоренко, Микола Іванович, військ. уряд.
79. Мелентіїв, Михайло Львович, військ. уряд.
80. Тютюнник, Степан Васильович, військ. уряд.
81. Гуцало, Михайло Олексювич, рот. фельдшер.
82. Лісовський, Олександр Григорович, військ. уряд.
83. Соковський, Микола Григорович, підстаршина.
84. Луб'яний, Василь Онуфр., бунчужний.
85. Гуденко, Петро Спиридонович, хорунжий.

86. Сускин, Павло Ефимович, фельдшер.
87. Сальський, Олекса Петрович, хорунжий.
88. Хидрик, Йосип Лазарович, військ. уряд.
89. Васильїв, Михайло Миронович, козак.
90. Токаревич, Константин Антонович.
91. Слеханович, Семен Никонович.
92. Манджуло, Іван Федорович.
93. Голуб, Артем Павлович.
94. Вередан, Василь Іванович.
95. Маданюк, Степан Іванович.
96. Хульченко, Мирон Антонович.
97. Стражкевич, Борис Володимирович.
98. Федорів, Степан Демидович.
99. Костецький, Трохим Семенович.
100. Повторак, Олександр Іванович.
101. Вергун, Семен Семенович.
102. Данилевський, Андрій Іванович.
103. Рижак, Павло Сергієвич
104. Студницький, Василь Дмитрович.
105. Поліщук, Анатоль Васильович.
106. Шелест, Пилип Васильович.
107. Добровський, Гаврило Антипович.
108. Білокрис, Моїсей Спиридонович.
109. Янишевський, Константин Іванович.
110. Нестеренко, Андрій Іванович.
111. Свіргородський, Володимир Іванович.
112. Сомбин-Капун, Сава Максимович.
113. Зубченко, Олекса Пилипович.
114. Кузьмин, Яків Васильович.
115. Камінський, Дем'ян Іванович.
116. Борщевський, Тимофій Захарович.
117. Кузьмин, Василь Микитович.
118. Олійник, Гнат Васильович.
119. Бичко, Степан Васильович.
120. Бондаревич, Станіслав Варфоломієвич.
121. Соколовський, Станіслав Ант.
122. Тройнюк, Юхим Прокопович.
123. Приходський, Олександр Семенович.
124. Очеретний, Тиміш Степанович.
125. Малицький, Іван Михайлович.
126. Плахнін, Купріян Федорович.
127. Топольчук, Павло Варфоломієвич.
128. Чорний, Клим Фадієвич.
129. Стеблин, Іван Дмитрович.
130. Рудоненко, Тимофій Яковлевич.
131. Вашкевич, Михайло Михайлович.

132. Голуб, Василь Григорович.
133. Якименко, Микола Михайлович.
134. Мельниченко, Олекса Федорович.
135. Кам'янецький, Михайло Григорович.
136. Дем'янчук, Олександр Васильович.
137. Морчук, Степан Трохимович.
138. Анарневський, Константин Андрієвич.
139. Гатченко, Василь Мат.
140. Каган, Корній Назарович.
141. Двяненко, Микола Олександрович.
142. Аголюк, Василь Тимофієвич.
143. Щербина, Роман Клементьєвич.
144. Проскурня, Григор Дмитрович.
145. Мороз. Максим Купріянович.
146. Гладченко, Ілько Семенович.
147. Колінко, Іван Петрович.
148. Чередниченко, Степан Омелянович.
149. Єрмаків, Юрій Севастьянович.
150. Комашук, Грицько.
151. Пастушенко, Іван Андрієвич.
152. Сичов, Петро Порфірович.
153. Шиманський, Карпо Герасимович.
154. Шойків, Петро Іванович.
155. Швець, Василь Максимович.
156. Кулик, Іван Іванович.
157. Клепаць, Іл'я Юхимович.
158. Распайнюк, Андрій Семенович.
159. Божко, Спиридон Омелянович.
160. Візір, Гаврило Григорович.
161. Баранов, Юрій Оксенович.
162. Тарасенко, Прокіп Григорович.
163. Оліндаренко, Карпо Іванович.
164. Криловський, Микола Антонович.
165. Оболь, Левко Васильович.
166. Бондаренко, Оверко Ісакович.
167. Маширов, Микола Дмитрович.
168. Начило, Микола Іл'чч.
169. Постелинський, Денис Людвигович.
170. Білецький, Іван Омелянович.
171. Родвенко, Іван Сергієвич.
172. Ананів, Микола Петрович.
173. Голоненко, Захар Дмитрович.
174. Григоренко, Микола Іванович.
175. Киволин, Варлам Іванович.
176. Жир, Василь Дорофієвич.
177. Гловінський, Моїсей Миколаєвич.

178. Кран, Йосип Йосипович.
179. Харин, Василь Терентієвич.
180. Кучер, Оникій Тимофієвич.
181. Онищенко, Іван Степанович.
182. Яременчук, Петро Лукич.
183. Чадринський, Іван Павлович.
184. Деменов, Володимир Іванович.
185. Куник, Іван Давидович.
186. Буризин, Михайло Олексович.
187. Сердюк, Данило Константинович.
188. Мещеряків, Тимофій Бенедиктович.
189. Сидоренко, Семен Іванович.
190. Горьків, Іван Іванович.
191. Усько, Валентин Іванович.
192. Мокрицький, Денис Іванович.
193. Федорчук, Павло Лаврентович.
194. Чумак, Василь Дмитрович.
195. Борденюк, Олександр Миколаєвич.
196. Савченко, Трохим Архипович.
197. Радченко, Степан Михайлович.
198. Власів, Павло Семенович.
199. Давидчук, Влас Парфенович.
200. Паламаренко, Федот Григорович.
201. Балтнян, Петро Васильович.
202. Марків, Дмитро Михайлович.
203. Колесник, Терентій Лаврентович.
204. Свиридів, Григій Терентієвич.
205. Бузун, Данило Савелієвич.
206. Момзаліт (китаєць).
207. Гуменюк, Карпо Григорович.
208. Довгій Юхим.
209. Тамощук, Михайло Іванович.
210. Головченко, Яків Іванович.
211. Остремів, Григій.
212. Лисогор, Павло Михайлович.
213. Кучеренко, Федір Фед.
214. Коханко, Павло Григорович.
215. Рібот, Яків Васильович.
216. Дробинський, Петро Маркович.
217. Демченко, Петро Константинович.
218. Козловський, Тимофій Михайлович.
219. Кайдан, Степан Захарович.
220. Кисличук, Іван Гнатович.
221. Плященко, Федір Яковлевич.
222. Світленко, Данило Григорович.
223. Рубан, Іван Лукич.

224. Шевченко, Лазар Харитонович.
225. Шапа, Гнат Яковлевич.
226. Чубко, Федір Федорович.
227. Влади́нюк, Фаїм Михайлови .
228. Гомзнюк, Сосоїт Арсенієвич.
229. Щербак, Степан Терентієвич.
230. Бондар, Петро Онисимович.
231. Прокопець, Степан Константинович.
232. Липовський, Григiр Сергієвич.
233. Усик, Автоном Авильєвич.
234. Шеденко, Микита Христофорович.
235. Ковтуненко, Іван Наумович.
236. Усенко, Віталій Вікентьєвич.
237. Музика, Василь Михайлович.
238. Акаловський, Вадим Євгенович.
239. Петриченко, Данило Юхимович.
240. Ільченко, Семен Григорович.
241. Ворепровський, Кирило Лаврентьєвич.
242. Грицарюк, Нестор Павлович.
243. Краковський, Максим Михайлович.
244. Щербак, Федір Максимович.
245. Поломарчук, Олександр Акимович.
246. Іванюк, Дем'ян Павлович.
247. Бабич, Іван Дмитрович.
248. Кушлинський, Адам Іванович.
249. Іванюк, Василь Михайлович.
250. Слободян, Филімон Кирилович.
251. Удалів, Олександр Волод.
252. Горний, Григiр Андрієвич.
253. Горбач, Іван Олександрович.
254. Бабун, Сава Сергієвич.
255. Клименко, Антін Никифорович.
256. Іщенко, Іван Іванович.
257. Швець, Сергій Іванович.
258. Губенко, Зіновій Трохимович.
259. Радій, Дмитро Петрович.
260. Закурдаїв, Максим Степанович.
261. Наавтуст, Степан Яковл.
262. Панченко, Юхим Миколаєвич.
263. Юзинський, Степан Гаврилович.
264. Власюк, Павло Григорович.
265. Ігенко, Микола Петрович.
266. Іваницький, Іван Іванович.
267. Бортницький, Володимир Максимович.
268. Федоренко, Іван Петрович.
269. Шупин, Яким Гнатович.

270. Черній, Василь Микитович.
271. Навроцький, Василь Сидорович.
272. Гирич, Петро Трохимович.
273. Корнієнко, Тимофій Никанорович.
274. Ковальський, Дмитро Павлович.
275. Гоянів, Володимир Юрьевич.
276. Ашнабуль, Захар Іл'їч.
277. Славодон, Антін Васильович.
278. Швець, Яків Васильович.
279. Храмів, Михайло Іванович.
280. Горгюнів, Олекса Ник.
281. Грицишин, Олександр Григорович.
282. Пенукій, Михайло Никанорович.
283. Браславський, Антін Акимович.
284. Венглевський, Тимофій Григорович.
285. Дейків, Яків Васильович.
286. Дудар, Андрій Демидович.
287. Слободянський, Павло Опанасович.
288. Оперсек, Григій Калинович.
289. Бедін, Павло Опанасович.
290. Герасимук, Данило Дем'янович.
291. Моцедарський, Микола Олександрович.
292. Мец, Антін Федорович.
293. Шкіра, Моїсей Сивович.
294. Захаренко, Спиридон Олександрович.
295. Мердієвський, Антін Аврамович.
296. Маринич, Петро Іванович.
297. Шведенко, Нестор Сергієвич.
298. Чигман, Іван Йосипович.
299. Михайленко, Яків Іванович.
300. Шиян, Микола Пилипович.
301. Приходько, Мартин Микитович.
302. Дрозденко, Яким Дем'янович.
303. Плавко, Трохим Іванович.
304. Слободенюк, Леонтій Федорович.
305. Долозовський, Олександр Іванович.
306. Олексіїв, Іван.
307. Скорич, Левко Іванович.
308. Бондаренко, Тодось Давидович.
309. Вовк, Арсен Дмитрович.
310. Силецький, Володимир Михайлович.
311. Смокарів, Павло Григорович.
312. Копнюк, Леонтій Іванович.
313. Амдлуско, Филімон Кирилович.
314. Швець, Федір Федорович.
315. Шаповків, Яків Петрович.

316. Буравський, Андрій Павлович.
  317. Фараонів, Моїсей Федотович.
  318. Мельник, Петро Леонтєвич.
  319. Нарган, Сидір Іванович.
  320. Євтиків, Володимир Вікторович.
  321. Хрустяк, Савелій Кирилович.
  322. Редкін, Макар Григорович.
  323. Маслоїд, Василь Кирилович.
  324. Гречківський, Денис Власович.
  325. Молот, Пилип Олексович.
  326. Крич, Василь Кондратович (Ярич)
  327. Кожушко, Іл'я Опанасович.
  328. Ярош, Андрій Кондратович.
  329. Овдієнко, Василь Андрієвич.
  330. Білевич, Броніслав Францевич.
  331. Головка, Петро Денисович.
  332. Яцина, Василь Григорович.
  333. Барбарика, Олександр Опанасович.
  334. Кубельський, Василь Федорович.
  335. Шекес, Семен Антонович,
  336. Черень, Аврам Митрофанович.
  337. Олениченко, Василь Григорович.
  338. Шкапа, Родіон Савелієвич.
  339. Шаповаленко, Федір Семенович.
  340. Маковецький, Павло Микитович.
  341. Бугак, Юхим Васильович.
  342. Любко, Іван Павлович.
  343. Коваленко, Онисим Іванович.
  344. Калашників, Олександр Антонович.
  345. Богайський, Олександр Якимович.
  346. Яцкевич, Степан Юхимович.
  347. Кириченко, Олекса Трохимович.
  348. Моцак, Грицько Іванович.
  349. Червак, Лука Моїсєєвич.
  350. Плевак, Іван Карпович.
  351. Обочук, Борис Володимирович.
  352. Шлягун, Іполит Іванович.
  353. Гавелюк, Прокіп Федорович.
  354. Білик, Матвій Олексієвич.
  355. Пешанський, Тарас Яковлевич.
  356. Охвенчук, Петро Прокопович.
  357. Островський, Степан Остапович.
  358. Сидоренко, Іван Матвієвич.
  359. Прохорів, Петро Васильович.
-

З'їзд Цесус'а

(Лист з Подєбрадів).

Як повідомлялося в «Тризубі», в Подєбрадах 29-31 жовтня відбувся з'їзд Цесус'а. На з'їзді було заступлено 18 студентських організацій з 29 мандатами. Це такі організації: з Львова — «Студенти-Торговельники», «Медична Громада», «Вагра» (студенти-ветеринари), «Основа» (студенти-техники); з Буковини — Чернівці — Т-во «Запоріжжя», т-во «Чорномор'я», Букарешт — т-во «Буковина», Яси — т-во «Українська Громада» — всі ці буковинські організації об'єднані в одну красву централо «СУСОР» (Союз Українських Студентських Організацій Румунії); з Данцигу — Т-во «Основа», «Чорномор'я», «Зарево», «Галич»; з Відня — «Січ»; з Льєжу — «Natus» з Женєви — «Україна», з Праги — «Українська Академічна Громада», з Подєбрадів — «Академічна Громада» і «Громада Студентів». Не були заступлені на з'їзді організації з Берліну, Варшави, Кракова, Парижу, Канади, Зеленого Клину. Головне питання, що притягло увагу з'їзду, це питання про майбутнє Цесус'а. Уступаюча Управа вказувала на ті труднощі, які доводилося переборювати під час минулої каденції. Труднощі в першу чергу матеріального порядку, бо еміграційне студентство, що головним чином підтримувало Цесус, зменшилося, а студентство з краю замало активно виявило себе; воно не виконало тих обцянок, що дало на попередньому з'їзді, і тим поставило Управу Цесус'а в дуже тяжке становище. Все-ж таки Управа Цесус'а з честю вив'язалася із своїх завдань — переважно що-до праці на міжнародному форумі. Відбула 2 міжнародні з'їзди — «Європейського Допомогового Фонду» в Крємі в Австрії і СІЕ (Міжнародної Студентської Конфедерації) в Будапєшті. Значно збільшилася кількість організацій, членів Цесус'а: за минулу каденцію було прийнято до 10 нових студентських організацій. Все-ж такі питання про майбутнє Цесус'а — питання дуже гостре і воно знайшло вияв свій і часткове розв'язання в організаційних резолюціях, що прийняв 7-ий з'їзд. Ці резолюції голосять: I.) З'їзд констатує, що долею обставин матеріальний і технічний тягар праці Цесус'а був покладений з самого початку на еміграційне студентство з усіх займанщин поневолених українських земель. II.) Як довго еміграційне студентство було досить числене і на початках грошево відносно забезпечено, воно з повним відданням сил дбало за піднесення на відповідний рівень престижу своєї централі, на міжнародному форумі особливо — і було спокійне за виконання цього свого остільки-ж почесного, як і тяжкого обов'язку перед своєю нацією. III.) Однак все українське студентство, об'єднане в Цесус'ї, ніколи не забувало про цьому, що централія мусить бути на рідних землях свого народу. Тому висловило на всіх з'їздах Цесус'а побажання, зглядно резолюції, про поступне перенесення централі до краю в міру сил і спроможностей красвого студентства та об'єктивних умов на західних українських землях, творячи там для цього відповідні експозитури. IV.) Ці ж зовнішні, ще триваючі і досі, обставини не давали ще змоги красвому студентству при всім його бажанню — централю до себе перенести і удержати. V.) З огляду на те, що еміграційне студентство закінчує студії, роз'їжджається, або бідує на злидених заробітках, стипендії давно вже зменшені до крайнього мінімуму, нових студентів з краю не прибуває, школи українські ліквідуються, централія загрожує, особливо на наступний рік, брак матеріальних засобів та потрібної кількості функціонерів до керуючих органів. VI.) Маючи все це на увазі, 7-ий звичайний з'їзд Цесус'а, в повній свідомості своєї відповідальности за дальше існування централі взиває красве студентство перебрати на себе матеріальну і технічну відповідальність за дальше існування Цесус'а, щоб він міг бодай в скороченому складі функціонувати закордоном, задовольняючи свої матеріальні потреби та вив'язуючися із своїх зобов'язань на міжнародному форумі, до того часу, доки красве студентство переоргані-

нізується у себе вдома, згідно з тими планами, що між ним вже зароджуються та конкретизуються, і досягнувши через те свого скріплення, зможе вив'язуватися нормально із своїх обов'язків супроти централі, а тим самим спричиниться до збільшення продукційности праці та розбудови Цесус'а.

Резолюція ця мала те значіння, що питання про активну участь краевого студентства поставлено тут у всій широті; мало того, від нині на нього перекладається відповідальність за дальніше існування Цесус'а, що досі несло, і несло з честю, студентство еміграційне.

З інших резолюцій, що прийняв з'їзд, треба відмітити резолюції про працю на міжнародному форумі, в яких доручається майбутній уgravі взяти участь у міжнародних студентських з'їздах, що відбудуться в майбутньому році, і міжнародній студентській Олімпіаді, яка готується на той рік в Брюсселю. Резолюції про культурно-суспільну працю підкреслили, що українському студентству лежить близько до серця справа українського шкільництва, ці резолюції доручили Управі Цесус'а провадити акцію на міжнародному форумі в цій справі для привернення уваги й прихильности закордонної студентської молоді до наших культурних стремлінь на західних українських землях, в Буковині і на еміграції.

До керуючих органів Цесус'а обрані були — як президент Цесус'а, він же голова міжнародного відділу і начальний редактор «Студентського Вісника» — п. В. Орельський, віце-президентом, головою економічного відділу — О. Бойків, і головою загального секретаріату — Равич. Крім того обрано ряд референтів, які знаходитимуться по інших осередках студентства і допомагатимуть Управі вести її працю. Обрано також Ревізійну комісію і Товариський Суд. Місцем осідку централі і надалі залишилася Прага — чеська.

I.

Вражіння з конференції представників союзу українських емігрантських організацій.

В днях 10 і 11 листопаду с. р. в Парижі відбулася конференція представників Громад і Гуртків — членів Союзу Укр. Емігр. Організацій у Франції. Як відомо, на 6-му з'їзді Союзу, що відбувся в літку цього року, винесено було резолюцію про те, щоб Генеральна Рада скликала, що найменше раз на рік — між регулярними з'їздами по статуту, — такі наради з представників організацій Союзу. Отже така перша конференція відбулася.

Конференція випала імпозантно. На ній були представники і від найдалших Громад. Склад її виглядав так: від Парижу — п. п. М. Ковальський, пані Р. Никитюкова та О. Половник, від Шалету — п. Ю. Бацуца, від Оден-ле-Тішу — п. Хохун, від Ліону — п. Лівертоський, від Крезю — п. Бакум, від Гавра — п. Марецький, від Шато-де-ля-Форе — п. Родкевич. Генеральна Рада була в повному складі — п. п. М. Шумицький — голова, п. Косенко — заступник, Б. Мотоцький — скарбник, В. Никитюків — секретарь та П. Верябицький — член Ради (з Шалету). Від Генеральної Контрольної Комісії Союзу — був п. М. Шульгин.

Одкривши конференцію промовою, Голова Генеральної Ради запропонував розпочати працю конференції докладами з місць, щоби на підставі матеріалу з цих докладів виділити ті точки, де мали б доповнити ті справи, які не внісла в програм конференції Генеральна Рада.

Доклади з місць тривали майже цілий день. Кожному делеатові дано було можливість оповісти про життя своєї Громади у всій його повноті. Висловлювали делегати і свої болі, і свої здобутки, свої потреби і свої надбання. В тім то й полягала одна із цінних рис таких конференцій, які носять характер наради, вільного обміну думок і вражінь.

Виявилось життя Громад і Гуртків. Треба відзначити з них як риси негативні, так і позитивні. Але, як на об'єктивне око та на приємність спостерігача, більше рис позитивних ніж негативних. Після певного роду депресії та упадку, якого зазнав союз ще по 3-му своєму з'їзді, зараз видко оживлення його внутрішнього життя, а кожної Громади зокрема. Де-які з негативних рис можна пояснити тими умовами, в яких доводиться жити нашим організаціям. Емігранти матеріально стали на ноги, кожний з них вже втягнувся в роботу, кожний вже має особисте коло інтересів, яке звужується в залежності від умов праці, родинних обставин то-що. Винайдення чи шукання цього особистого ритму життя не могло не впливати негативно на життя Громади, але оскільки цей ритм знайдено, оскільки життя увійшло в норму, то природній потяг є до свого, до Громади. Правда, не всюди це так. Є такі емігранти, що не будучи зв'язаними з жадними політичними течіями, одійшли від всякого українського життя.

Другою негативною рисою, що виявилася це є все-ж недостатній зв'язок між центром і периферією. На цю справу звернено увагу на конференції, і цьому треба конче янось зарадити, бо периферія для свого життя і для правильного уявлення шляхів своєї роботи повинна мати як найбільше інформації і цього зв'язку, особливо живого слова.

Звернено також увагу на ті ще не упорядковані стосунки, які існують між Громадами та Філіями Т-ва Армії УНР і які часом не добре впливають на внутрішнє життя Громад.

Але виявилось і багато дуже позитивних рис в життю нашої еміграції у Франції.

Насамперед стабілізація свого громадського життя, як основа праці і в середині, і назовні. Громади вже знають і місцеве населення, і місцева влада. Перешкод до їх розвитку не ставлять. Громади зарекомендували себе своєю працьовитістю і, не дивлячися на свої, як завжди в українців, внутрішні тертя, назовні високо тримають прапор своєї окремішности національної, особливо там, де сильні російські впливи.

По-друге, багато Громад налагодили своє господарче життя; в багатьох з них є свої кантини-їдальні. Ці фінансово-комерційні підприємства дають змогу недорого харчуватися, а разом з тим приносять і певний, дохід Громаді. Такі Громади, як Шалет, що в цьому відношенні йде на першому місці, як Оден-ле-Тіш, Крезо — мають своє майно громадське що коштує тисячі франків.

Розвивається духовне і мистецьке життя. І Шалет, і Крезо, і Ліон і Оден-ле-Тіш мають свої аматорські гуртки, хори, мають відповідні декорації, костюми то-що. Засновуються бібліотеки, випускаються газети й журнали, а ті бібліотеки, що вже існують, розвиваються успішно.

В зв'язку з розпочатою акцією Генеральною Радою що-до заснування дитячих шкіл по Громадах — доклади з місць виявили надзвичайне зацікавлення цією живою і актуальною справою, бо молоде українське покоління серез нашої еміграції починає збільшуватися з кожним роком. Ті Громади, що не мають таких шкіл, беруться за їх утворення, і очевидно на протязі кількох місяців, як це було видно з докладів Генеральної Ради, справа має стати на реальний ґрунт.

Живо обміювалися думками делегати по питаннях докладів з місць.

Після них Генеральна Рада подала свої доклади про діяльність. За браком місяця трудно переказати ту всю роботу її, яка може і не показна і не галаслива по формі, але ґрунтовна і глибоко взята та широко закресна.

Головні точки з докладів Генеральної Ради є такі.

Перш за все конференція української еміграції у Празі. Відомості про неї досі не були широко розповсюжені, проте уявляє вона з себе капітального значіння етап в житті цілої нашої еміграції взагалі в Європі.

Справа акції в Лізі Націй та зокрема шкільне питання, про яке вже більш-менш відомо громадянству, зайняла окрему точку в докладах Генеральної Ради.

Справа збільшення Союзу і його розвитку стала на твердий ґрунт. В супереч усім старанням ворожих елементів та їхній пропаганді, як шапо-

валівців, так і «націоналістів», виявилось, що Союз не тільки не зменшується, а навпаки збільшується кількісно і склад його на сьогодні охоплює 15 організацій.

Справу фінансову конференція відмітила із задоволенням. Членські внески починають поступати більш регулярно. На цю найважливішу сторінку життя Союзу, яка являється головною базою його життя як внутрішнього, так і зовнішнього, звернено особливу увагу. І певно, що при збільшенню роботи Генеральної Ради, при розвитку самих Громад, можуть відкритися перед Союзом більші перспективи. Треба лише щоби цей темп було підтримано й надалі доведено до повного нормального стану.

Нарешті — сила дрібних справ, вже переведених, розпочатих і намічених Генеральною Радою, затримали увагу конференції на довший час. А тих справ, що винесли Генеральна Рада та до яких додано було ще й ті, які виникли під час докладів з місць, — було дуже й дуже багато. Одначе, не поспішаючи, одну за другою обмірковували їх в атмосфері однодушного стремління до праці і находили для них рішення, що й передавалося Генеральній Раді на виконання. По докладах конференція винесла резолюцію подяки Ген. Раді за її працю.

Закінчилася конференція на другий день. Вражіння від неї були як найкращі. Вона цілком оправдала свою мету. Живий зв'язок, якого не замінити ні листуваннями, ні бюлетенями, живий обмін думками, що завжди находить рішення на болючі актуальні питання, збагачення вражіннями від цього обміну, — ось ще позитивні наслідки таких конференцій.

Тому, що конференція працювала 11-го листопаду, в день свята Побіди у Франції, то в 11 год. дня, на пропозицію Голови, конференцію було перервано і учасники її вшанували хвилиною мовчанки пам'ять наших героїв, що життя своє за нашу батьківщину віддали, так, як в цю хвилину вся Франція вшановує своїх полеглих.

По закінченню конференції учасники її пішли на могилу Головного Отамана С. Петлюри вклонитися пам'яті нашого вождя і склали на могилі квіти.

А потім вдалися до Бібліотеки ім. С. Петлюри, оглянути і бібліотеку, і музей.

Спостерігач.

3 міжнародного життя.

— Німецький плебісцит. — Репараційний Банк.

Політика франко-німецького наближення, що досягла свого вершка на Гаазькій конференції, де було прийнято відомий репараційний план Юнга, має у Франції та в Німеччині не тільки розважливіх прихильників, але й нерозважливих противників. У Франції ці противники до певної міри спричинилися були до останньої затяжної міністерської кризи; в Німеччині вони взялися до політичного зняряддя, що його не знає французька конституція, але яке заведено до конституції німецької, — до всенароднього плебісциту. Виконали то німецькі політики правого крила, на чолі з націоналістами, що на протязі цілого післявоєнного періоду плекали культ реваншу, а тому за останні роки безнастанно, хоч і неуспішно переводили в парламенті боротьбу проти політики франко-німецького замирення, що її репрезентував покійний міністр закордон, них справ Штрезман.

Не маючи сили досягти перемоги в парламенті, німецькі націоналісти зробили спробу перекинути вирішення того питання безпосередне до виборних мас. Аранжували вони цілу справу плебісциту надзвичайно хитроумно, бо ж в їх законопроекті нема ані слова ні про план Юнга-

ні про політику замирення взагалі. Єсть лише загальні постанови, а ці постанови, коли б вони на плебісциті перейшли, поставили б сучасну закордонну політику Німеччини, так мовити, до гори ногами.

Цілий законопроект націоналістів, властиво, складається з трьох сентенцій. В одній з них говориться про те, що німецький уряд обов'язаний одкинути перед цілим світом з Німеччини відповідальність за війну та проголосити ту відповідальність недійсною. Друга сентенція забороняє погоджуватися од імени Німеччини на які будь нові обов'язки, а третя говорить за те, що члени німецького уряду, які б на такі обов'язки погодилися, мають бути поставлені перед карним судом, як державні злочинці. Коли прикласти ці сентенції до сучасного фактичного стану, зміст їх буде такий: Німеччина не відповідальна за війну, а тому обов'язки, накладені на неї договорами, опадають; нового плану Юнга, що накладає певні обов'язки, не приймати, а німецький уряд, під страхом судової кари, мусить припинити політику франко-німецького замирення та перейти до політики реваншу.

Націоналісти, в пресі і на зборах, вели шалену агітацію на користь свого законопроекту, але її противники також не виявили байдужости. На карту поставлено було близьку майбутність Німеччини, а тому проти націоналістів виступили всі, хто приймав до серця долю батьківщини своєї. Зорганізовано було авторитетну відозву до народу, і під тою відозвою дали свої підписи всі міністри німецької республіки, голови місцевих урядів десяти федеративних частин німецької держави, президенти провінцій, мери великих міст, католицький єпископат з кардиналом на чолі, чисельні представники мистецтва і науки, індустрії й фінансів і т. и.

Політика замирення, говориться у відозві, привела до визволення й відродження Німеччини, дала їй місце в Союзі Народів, привернула рані великої держави. Наслідком того була евакуація рейнських провінцій, полегшення репараційних тягарів, відтворення фінансової незалежності Німеччини та її національної економіки, нарешті пересправи, що мають привести до повороту Саарської провінції до батьківщини.

Не треба також забувати, що коли ми одмовимось од Паризьких та Гаазьких постанов, евакуацію рейнських провінцій буде припинено на означений час, репараційний план Дауса залишено буде в силі, а його продовження було б для Німеччини економічною та фінансовою катастрофою.

Плебісцитарну ініціативу націоналістів відозва визнала політично не совісною й закликала німецький народ вибрати між політичним божевіллям і здоровим розумом. Хотіли були німецькі націоналісти, як противагу відозві, затягти до своєї ініціативи популярного президента німецької республіки маршала Гіндербурга, але той, хоч і не підписав відозви, в рішучий спосіб одмежувався од своїх правих прихильників. За таких умов розпочато було перший акт плебісцитарного закону проти плану Юнга.

Процедура німецького плебісциту дуже складна, бо мусить перейти вона чотири стадії. Перша — попереднє голосування, а якому вирішується принципове питання: чи взагалі варто ставити предкладений законопроект на плебісцит. При цьому голосування, аби досягти позитивного рішення, треба дістати десятю частин у голосів усіх правих виборців. Коли десятиню досягнуто, наступає друга — проміжна — стадія. Законопроект ставиться на порядок денний у парламенті. Коли парламент його прийме, справу скінчено, й третя стадія опадає. Коли ж законопроект парламентом одкинутий, він поступає нарешті на плебісцит. Голосування переводиться в той спосіб, що ті, хто хоче голосувати за, мусять з'явитися до відповідної урядової установи та гласноручо занести своє ім'я до списків. Законопроект вважається прийнятим лише тоді, коли число тих, що з'явилося, складе абсолютну більшість усіх правих

виборців. Таким чином противники законопроекту можуть зоставатися неактивними, бо утримання рівнозначо голосуванню п р о т и.

Усіх німецьких правних виборців зараз є 41.278.800; десятина цього числа, потрібна для першої стадії, рівна — 4.127.880, а більшість для третьої стадії — 20.639.401. Досі в Німеччині було виконано два плебісцити. Один — з ініціативи комуністів — проти спорудження нового крейсера; ця ініціатива впала в першій стадії, бо комуністи збирали всього тільки якихось три мільйони голосів. Другий плебісцит зробився із ініціативи соціальних демократів, які виступили проти матеріальної винагороди скинутих німецьких династій; цей законопроект у першій стадії зібрав голосів більше, ніж було треба, а саме по-над одинадцять мільйонів, але впав у стадії третій, бо з'явилося голосувати за нього усього п'ятнадцять мільйонів виборців.

Ініціатива націоналістів шаєєв на успіх, як здається, не має. Правда їм пощастило в першій стадії досягти обов'язкової десятини голосів, навіть трохи більше — на якихось двадцять тисяч. Але, коли процедура голосування пішла під контроль, виявилось те, чого вже не можна було чекати од сучасної Німеччини, а саме — виборні зловживання. На півночі Німеччини та на її сході, де було подано найбільше голосів за націоналістів, підписи подекуди збиралися з насильством, під різними загрозами а часом і просто фальшувалися, бо зроблено їх було чужою рукою. Слідство з цього приводу, а час, коли писано ці рядки, ще не закінчено, і не виключене, що число анульованих голосів перейде за двадцять тисяч: десятина щезне, і законопроект впаде у першій же стадії, а ціла справа завалиться. Але коли б так і не сталося, націоналістам однаково обрзано надію на успіх. Їх законопроект, за сучасного складу німецького парламенту, не переживе й першого читання, а на всепародньому голосуванню годі їм сподіватися зрости на 16 мільйонів нових голосів, які потрібні для досягнення абсолютної більшості. Доказом тому являється хоч би той факт, що вже в першій стадії за ним пішли не всі їх прихильники, а всього тільки трохи більше за половину. Бо ж на загальних виборах праві елементи дістали біля семи мільйонів виборних голосів.

Ініціативу націоналістів можна, як здається, вважати анульованою, і поразка їх, певна річ, одіб'ється несприятливо на їхній популярності в країні. Але чотири мільйони тих, що голосували, означає не що инше, як чотири мільйони активних монархистів, що мріють і готові прикласти свої руки, аби повернутися до монарії, до політики реваншу, до стану ворожнечи й озброєння, до можливості нової великої європейської війни. Чотири мільйони активних людей це — велика сила, яка може досягти великих результатів, і розміщені ці люди, як виказує підрахунок, голосування головним чином у центрі, на півночі та на сході Німеччини, себ-то, в основних пруських землях, що стояли, стоять і зараз, на чолі німецького народу.

Занепокоєння, викликані такого роду міркуваннями серед певних європейських кол, для близького майбутнього, як здається, не реальні. Ініціатива націоналістів потягла за собою не ті наслідки, на які вони сподівалися. Вона причинилася до того, що проти націоналістів став єдиний злютований фронт противників «політики божевілля» та прихильників «здорового розуму». Але і цей фронт боронить політику замирення, заїждовану покійним Штреземаном, не тому, що вона йому до серця припала, а тому, що, як висловився про неї авторитетний політик колишній канцлер Маркс, зараз «другого шляху немає».

Природно з'являється думка: що ж станеться, коли, в той чи инший спосіб, цей другий шлях буде утворений? Або коли парламентська більшість в Німеччині складеться не з центра та лівих, як зараз, а з того самого центра, речником якого являється між иншим названий Маркс, та з правого крила, себ-то головним чином з націоналістів?

Усі ці запитання, як вказано вище, на сьогодні не реальні, але для дальшого майбутнього вони мають своє значіння, і далекосяглий політик мусить мати на них відповідь. Тому то ціла справа з німецьким плебіс-

цитом так несприятливо відбилася на німецьких державних контрагентах, особливо у Франції, з якою найбільше має й матиме до діла, Німеччина. «Le Temps» виявляє ті настрої в таких недвозначних словах:

«Тому що племісцит, заініційований реакціонерами, зречений на поразку, не слід себе заспокоювати мріями, що справа здорової політики замирення остаточно виграна в Німеччині. Навпаки, при контрактаціях з Німеччиною (з приводу плану Юнга і т. и.) мусить бути виявлена найбільша сторожність, щоби жадну подробищу не залишено було без гарантій. Бо ж ніхто зараз, спостерігаючи розв'язані німецькі пристрасті, не може сказати, в який спосіб майбутній німецький уряд практикуватиме цю політику замирення тоді, коли Німеччина дістане до своїх рук всі полегшення, зв'язані з ліквідацією наслідків війни.

Слова поважної французької газети, до голосу якої звикли прислухатися в Європі, може й надто песимістичні, але вони вказують на те, що новому німецькому міністру закордонних справ Курціусу, що прийняв на себе спадщину Штресмана, доведеться багато попрацювати, аби повернути до німецької політики те довір'я, яке був здобув до неї його попередник.

* * *

Опублікований статут міжнародного «Репараційного Банку», вироблений на засіданнях міжнародних експертів у Баден-Бадені. У завдання банку входить організація співпраці емісійних банків всіх держав, що їх валюта покочється на золоті, полегшення міжнародних фінансових операцій, а також і виконання всіх доручених йому міжнародних грошових взаємобов'язків. На час чинності плану Юнга, банкові доручено приймати од Німеччини репараційні сплатки, розподіляючи їх між відповідними державами, переводити комерціалізацію та мобілізацію певної частини німецьких боргових обов'язків і т. и. В одміну од звичайних банківських установ, Репараційний Банк не матиме вексельних операцій, не сміє кредитувати торговельні підприємства і т. п.

Твердий капітал банку має бути 500 мільйонів швейцарських франків, основоположниками будуть сім емісійних банків головних держав; лише вони матимуть право голосу на загальних зборах. Дирекція банку буде складена з представників великих та інших держав з додатком до них, на час чинності плану Юнга, двох з французьких та двох німецьких директорів. Місцем осідку банку буде Базель. Із за цього питання переходила на конференції поважна боротьба. Англіїці хотіли мати банк у себе у Лондоні, бельгійці — у Брюсселі. Перемогла німецька пропозиція поставити банк у Базелі, а то з двох причин: Швейцарія — історично нейтральна країна, Базель — найбільший її банківський центр, а до того являється це місто вузлом великих європейських комунікаційних ліній. Швейцарія таким чином збогатилася новою міжнародною інституцією світового значіння. На французькій її периферії — у Женеві — приміщено Лігу Націй, на німецькій — у Базелі — стане Репараційний Банк.

Observer.

Хроніка.

3 Великої України.

— Світські свята — з Києва до Москви «на жовтневі свята» виїхала спеціальним потягом делегація з 700 чол. («Пр. Пр.» ч. 257 з 6. XI).

— До Києва з Донецького басейну на світські свята прибула делегація, що підкреслила значіння Києва в українізації. Для організації цих свят по селах з Києва на села відправлено 1.200. робітників. («Пр. Пр.» ч. 258 з 7. XI).

— Закриття церков. ВУЦВК задовольнив «клопотання» трудящих Артем'ївщини закрити в Артем'ївському дві церкви, й дві синагоги. На зборах робітників крім того переведено резолюцію, яка вимагає передачі на фонд індустріалізації дзвонів та цінностей з цих церков та синагог («Ком.» ч. 252 з 31. X).

— П'ятиденний тиждень на школах. З 1 листопаду всі трудові школи перейшли на п'ятиденний тиждень («Пр. Пр.» ч. 255 з 3. XI).

— Ліквідація неписьменности. Через брак організаторів, навчального персоналу й приладдя, як також і взагалі коштів — в Києві вчать на курсах ліквідації неписьменности лише 64 відс. неписьменних («Пр. Пр.» ч. 255 з 3. XI).

— Підвищення платні шахтарям. В біжучому році заробітня платня шахтарям на Україні збільшена буде на 16 міль. карб., головним чином робітникам кваліфікованим, на яких

буде затрачено 80 відс. усієї асигновки («Изв.» ч. 254 з 2. XI).

— Повстанський відділ, що оперував кільки літ на Полтавщині — ліквідовано. Виявляється, що протягом останніх кількох років на Полтавщині оперувало дві повстанські групи, яких більшовики називають «бандитами», а саме група Гонти й Ігнат'єва, які об'єдналися були в 1928 р. Повстанці займалися терором проти комуністів й для роздобуття засобів грабували кооперативи. Полтавській міліції вдалося затримати останнім часом Гонту, Ігнат'єва й всіх учасників їхнього відділу в кількості 47 чол. («Ком.» ч. 251 з 30. X)

— Світський заклик до інтелігенції. Наркомос і всеукраїнський комітет спілок робітників освіти, сільсько-господарських та медично-санітарних разом з колегією оборонців звернулися до вчителів, агрономів, лікарів та правників, що працюють на селі, з листом, закликаючи всю інтелігенцію взяти більш активну участь в культурній та світській роботі на селі.

Зокрема вчителі мають вимонувати роботу по організації товаристів «Безвірних», «Геть неписьменність» та «Друзів радянського кіна», керувати роботою в різних «політосвітних» гуртках, брати участь у виданню «стінгазет», допомагати роботі книгозбірень, працювати у школах ліквідації неписьменности, інструктувати ліквідацію неписьменности і т. д.

Агрономи мають взяти на себе агрономічну пропаганду. Вони

повинні читати лекції, доповіді, керувати сільсько-господарськими гуртками і т. и.

На лікарів покладаються обов'язки боротьби з алкоголізмом, поширення фізичної культури, організація дитячих притулків то-що.

Правники мають організувати довідкову справу по сельбудам, популяризувати серед селян совітське право, інструктувати й підносити культурний рівень сільських виконавців і т. и. («Пр. Пр.» ч. 255 з 3. XI).

— Антисемітизм. — В Радомислівській партійній організації виявлено прояви антисемітизму у відповідальних робітників, як от у інспектора наросвіти, директора броварні, голови районного виконкому та ин. З будинку, де всі ці комуністи жили, вони виселили всіх жидів, а речі однієї жидівської родини вони викинули самоправно на вулицю навіть вночі. Антисемітизм розвинений в Радомислі і між іншими комуністами («Ком». ч. 252 з 31. X).

— До майстерень Київської пожежної команди на посаду слюсаря було надіслано жидя такого Рака. Підлягав по роботі Рак механікові Локтеві, який стрів нового слюсаря словами: «Жиди зі мною не працювали й не працюватимуть». Почав механік давати Ракові роботу не по фаху й добився навіть постанови про звільнення Рака з роботи, після того, як довідався, що Рак виступав проти нього серед робітників. Місцевий комітет анулював цю постанову про звільнення Рака, але Рак сам не міг вже залишатися в майстернях через тяжкі відносини і перейшов на важчу роботу — нічного ремонту трамваїв, де він і розтрощив собі руку. «Ось до чого довело знущання сврея-комсомольця» — кінчає замітку про цю історію («Пр. Пр.» ч. 254 з 2. XI).

— Брак сала, горюдини. — В Київських кооперативах сало за листопад видається по 200 грам споживачам лише 1

категорії («Пр. Пр.» ч. 255 з 3. XI)

— Виявляється, що городину не буде доставлено кооперативам в потрібній кількості, чому міські споживачі відчуватимуть її брак.

Те саме і з паливом. Ні дрова, ні вугілля не надходить в потрібній кількості. Президія ВУРПС констатувала катастрофічне становище з постачанням палива промисловим округам («Ком». ч. 254 з 2. XI).

— В цей же час цінні продукти споживчі гинуть. 26 жовтня на ст. Дніпропетровське прийшло 5 вагонів курей. Ці вагони стояли на станції два дні, ніхто курей не годував та не поїв, чому 40 відс. усіх курей загинуло. З другої партії живих гусей — також подохло кілька сот штук («Ком». ч. 251 з 30. X).

— Хлібозаготівлі. На I листопаду хлібозготівлі в Україні виконано з перебільшенням на 6, 6 відс., при чому жита й пшениці зокрема недобрано — зібрано їх усього 91 відс. проти плану. 15 округ на Україні уже повністю виконали річний план хлібозаготівлі («Пр. Пр.» ч. 257 з 6. XI).

— Хлібозаготівлі й совітські організації. — В Луганському окрузі колхози виконали план здачи жита й пшениці тільки на 29 відс. В Дніпропетровському ряд сов. організації відмовилися дати свої вільні складні приміщення під склади хліба. Адміністрація Меретянського заводу відмовилася віддати на потреби хлібозаготівлі 5.000 лантухів, які у неї є («Изв». ч. 253 з I. XI).

— На київському елеваторі, на його території лежить зіпсоване дзерно старого врожаю. Нове дзерно складається біля нього, причому не вживається жадних заходів, щоб воно не зіпсувалося від старого. Гречку зсипано до верхнього підвалу елеватору, де вона неминуче зігріється. («Пр. Пр.» ч. 254 з 2. XI).

— З-за браку лантухів, вирішено використати роґожу при перевозках вівса й картоплі («Пр. Пр.» ч. 254 з 2. XI).

— На 30. X до гамазеїв на Київщині засипано 105.659 пудів пашні, що складає 35, 17 відс. покладеного завдання («Пр. Пр.» ч. 254 з 2. XI).

— С о в і т с ь к и й о д я г. Готовий одяг з совітських швалень відзначається своєю поганою якістю. На складі готового одягу в Харькові немає спеціальних вішалок і він кучами лежить на підлозі, брудиться й псується. Так само одяг зберігається і в «універсальній крамниці Хаторгу», де він лежить, «як сіно», в наслідок чого прасування одягів на фабриках є зайвим. Зрештою складських приміщень немає й на цих самих фабриках («Ком». ч. 254 з 2. XI).

З українського життя.

— Свято 1-го Листопада у Львові імпрезантино. Зранку в церкві Преображення було відправлено архиєрейську службу Божу, що закінчилася співом — «Боже Великий, Єдиний». О 5-й год. увечері в катедральній церкві св. Юра відбулася урочиста панахида, що її правило все львівське духовенство під проводом єпископа Будки. Проповідь вигословив отець Куницький. По виході з церкви присутні, яких зібралось кілька тисяч, проспівали національний гімн та низку пісень і спокійно розійшлися додому. («Діло». ч. 245 з 3. XI).

+ М и х а й л о Ч е р к а в с ь к и й. 6 листопаду спочив на віки у Львові Михайло Черкавський. Покійний — старий і видатний український національний діяч, родом з Волині, з молодих літ оддав себе на службу рідному краю. Він належав до того покоління старої української інтелігенції, що винесла на своїх плечах тягар національної праці за найтемніших часів реакції. Учитель в гімназії на рідній Во-

лині, він будив у своїх учнях національну свідомість. Брав близьку участь в нашому єдиному до революції педагогічному журналі «Світло». Діяльно працював в українських організаціях, просвітних і політичних. За часів української державности був Губерніяльним комісаром освіти на Волині. Після Ризького миру, був одним з найдіяльніших провідників українського політичного життя на Волині, являючись її репрезентантом в законодавчих установах Польщі. Був сенатором і головою Українського Клубу Парламентарного. Активний член УНДО. Смерть передчасна М. Черкавського — велика втрата не тільки для Волині, а й для всього українського населення в Польщі. Вічна йому пам'ять, видатному громадянину й патріоту. Докладний некролог буде вміщено в наступному числі.

— П о х о р о н М. Ч е р к а в с ь к о г о урочисто відбувся у Львові у четвер 7 листопада. Ховав покійного отець протопресвітер П. Пашевський з Луцьку і отець Михалевич з Крем'янецьчини. Одправа відбулася українською мовою. Проводити покійного в останню дорогу зібралися українські сенатори, посли, представники української інтелігенції, численне львівське громадянство та делегація з Волині. Над домовиною прощальне слово сказав отець-протопресвітер Пашевський. Далі промовляли над труною посол д-р Левицький, сенатор д-р Горбачевський. Були промови ще від Укр. Студент. Громади у Варшаві, від Холмської землі, од наддніпрянської еміґрації, від Крем'янецької «Просвіти», від Крем'янецьчини. Жалібна урочистість закінчилася низкою українських пісень чоловічого хору під проводом радника Купчинського («Діло». ч. 250, з 10. XI)

— У к р а ї н с ь к у П р а в о с л а в н у ц е р к в у у Л ь в о в і, яку захопили були російські еміґранти та місцеві «руські» суд окружний у Львові присудив пра-

вославному митрополитові в Чернівцях, юрисдикції якого вона підлягала ще до війни. («Діло» ч. 249. з 8. XI).

— «Літопис Червоної Калини». З'явилося перше число цього історичного ілюстрованого часопису, що має своєю метою перш за все висвітлювати й звеличувати визвольні змагання українського народу в недавньому минулому». Вітаємо новий журнал, в якому вже давно настигла потреба, і бажаємо йому успіху.

— «Український Голос» в Перемишлі з ч. 45 перейшов на власність і під редакцією п. Зенона Пеленського. В редакційній заяві в ч. 46 з 17 листопаду нова редакція пише: «Український Голос» вірно стоятиме на своїм відповідальнім окрайнім пості; на сторожі українства, чистоти українського національного самостійницького почування і соборного українського політичного і культурного чину. Не з'вязуючися в своїй лінії з жадною партією і жадною ідеологічно-експонованою окремою особою, «Український Голос», старатиметься бути речником найширших кругів українського громадянства, без огляду на їх стану приналежність».

— «Світ Дитини» скромно відсвяткував своє десятиліття. Вітаємо журнал, який несе таку відповідальну працю для виховання молодого покоління, з ювілеєм і бажаємо йому щасливого розвитку.

— Нове видавництво заснував у Львові п. Михайло Таранько. Називатиметься воно «Лопулярна Бібліотека». «Бібліотека» буде виходити періодично раз у місяць окремими книжечками з січня 1930 року. «Метою цього нового видавництва є поширення позитивних та потрібних для життя відомостей з різних ділянок знання серед широких кругів нашої суспільности». Першою—книжечкою має вийти: «Порідному краю» Дмитра Дорошен-

ка; мальовничий опис подорож-по Україні з численними образками. («Час». ч. 331 з 14. XI).

З життя укр. еміграції

У Франції.

— З життя Української Об'єднаної Громади у Франції (Париж). 2-го листопаду с. р. відбулися загальні збори Громади, на яких було залагоджено низку церковних справ. Обрання Ради та Контрольної Комісії було одкладено з огляду на нечисленність присутніх на наступні збори. Ці збори відбулися 16 листопаду, вони були дуже численими. Збори прийняли демісію Ради та Контрольної Комісії і обрали нові. До складу нової Ради обрано п. п. М. Ковальського — головою, Мілоцького — заступником, і Бокитька, Посипишина та Каленичука — членами. Запасовими обрано — п. п. Нечая та Майбороду. До складу ревізійної комісії обрано паній О. Токаржевську-Карашевчу та Р. Никитюкову та п. Б. Лотоцького. А запасовими до них — п. п. Діденка та Гораїна

Збори прийняли кілька нових членів, які разом з недавно прийнятими збільшили склад Громади. Слід побажати новій Раді більшої активності та інтенсивності в роботі.

— З життя Військового Т-ва. 16 жовтня з приводу свята Св. Покрови члени Військового Т-ва зібралися тісним гуртком й за скромним обідом провели кілька годин в товариських розмовах. Пам'ять всіх полеглих в боротьбі за визволення вшановано вставанням. Після обіду одна група членів сфотографувалася.

26 Жовтня в м. Л'яні вмер од сухот сотник Ершківський. Похований на місцевому цвинтарі. Група товаришів покійного віддала йому останній довг. Від Військового Т-ва були Голова Управи Т-ва Ген. Удовиченко та секретар сотник Смогоржевський.

Цими днями на хуторі Військового Т-ва має відбутися посадка першої партії дерев. Зараз буде посажено 25 дерев (тополі, акації, каштани, платани й інші). В початку грудня буде посажено дерева фруктові. Членів т-ва та всіх громадян, котрі хотіли б посадити власне дерево, проситься повідомити про це Управу, із зазначенням, яке саме дерево бажано посадити. Ціна фруктових дерев 30 фр. На кожному дереві буде привішено металічну бляшку з ім'ям жертводавця.

Власними силами Управи поставлено навколо ґрунту огорожу протягом 210 метрів. Незабаром буде приступлено до орання землі під город та прокладення доріжок.

Членів Т-ва котрі бажали б взяти в аренду ферму на півдню Франції, проситься зголоситися до Управи.

Членів Т-ва, які бажали б купити ґрунт в околицях Парижу на пільгових умовах, проситься зголоситися до Управи, яка подасть всі необхідні відомості та юридичні поради.

— Вийшло ч. 11. журналу «Табор». Цей журнал стає що раз більш та більш цінним та цікавим, як по своему змісту, так і по формі. Ціна окремого числа 5 фр. Бажаючи його придбати, просять зголоситися до Управи.

— В м. Калішу, Польща, неперіодично виходить журнал «Український Інвалід», котрий видається Спілкою Військових Інвалідів. Журнал дуже цікавий по змісту, особливо інформаційний з життя української еміграції та зокрема життям інвалідів, розсіяних по всім країнам. Набути журнал можна через Управу. Ціна окремого числа — 3 фр.

— «Огляд Савітської преси». Членам Т-ва, які не мають змоги читати савітську українську пресу та слідкувати за перебігом життя на Україні, радимо читати цей «Огляд», який виходить тричі на місяць. Ціна окремого числа — 6 фр. Можна набути через Управу Т-ва.

— Інвалідний фонд. До 1-го Листопаду на Фонд Інвалідів поступило пожертв на суму 21. 500 фр. Список жертводавців подається нижче.

Поступили пожертви на «Фонд Інвалідів».

Переслано п. Мельничуком, гроша зібрани п. Денежним по підп. листу ч. 86 в Югославії. Пожертву склали (динарами) такі особи: О. Третевич — 30, Ф. Нимка — 15, М. Мельничук — 20, М. Денежний — 30, А. Почтарів — 10, І. Даборський — 20, Н. — 5, Гарчійський — 10, Сергійв — 10, Роківів — 10, Баргодин — 20, А. Колос — 10, А. Дробішевський — 5, П. Кононенко — 5, П. Петков — 5, Хр. Бенев — 5, С. Шошно — 5, Белянкін — 10, Шалиманов — 10, О. Рута — 5, А. Кравченко — 5, Сперина — 65. І. Паркин — 5, У. Островський — 10, N — 5, Пор. Глиб — 10, Г. Терновський — 10, В. Діденко — 10, Й. Нестур — 10, Д. Добранський — 10, І. Павлів — 10, разом — 350 динар.

п. Барабаш — 5 фр., п. Вс. Живодер — 10 фр.

Від священника П. Запаринюка з Вінніпегу збірка в церкві в Попляр Парк — 3.85 дол. Від нього же по підп. листу ч. 9: Я. Мудровський — 0.10, Я. Гаврилюк, М. Адамчук, М. Далик, НН.. — по 0.50 дол. Разом — 6 доларів. Ю. Тушевський з Тавриз у Персії — 3 долара.

Павло Підгородецький — 25 фр. Від священника Т. Волохатюка з Вебrevілю в Канаді по підп. листу — ч. 92: От. Т. Волохатюк — 2.03, В. Паук, В. Зарубій по 2 дол.; М. Порайко — 1 дол. Зібрано у Ройкрофті: Н. та Ур. Вороноки — 2 дол.; Он. Сандул — 1, Ів. Сандул — 1, Ф. Роджук, Як. Водяний — 1. Зібрано в Ройкрофті Панею Марією Бзова: Іван та Мар. Бзові по 1 дол. та донька Степанида — 0.50. Ів. та Г. Равлик по 1 дол. та син Іван — 0.50. П. Недогін з сином Михайлом та донькою Павлиною, Юстиною і Оленою — 2.25. І. Ханас, М. Музика, І., Загора, Я. Скалій, П. Хаона, Ст. Гураковський, П. Вовк, П. Стадник, С. Конопелька по 1 дол.

К. Гарбарук, В. Щмир, О. Рогачинський, М. Сидорук, І. Калник і М. Марусак по 50 сент.

Від родини гр. Грохольських в Парижу — 200 фр.

Від св. Ієр. Грицини з Толстая в Канаді, збірка по підп. листу ч. 8: Свящ. Грицина — 1 дол., Марії Грицини — 0.50, пані Подольська 0.25. С. Соломон, В. Сандрук, М. Прокіпчук, Я. Прокіпчук, П. Підлубна, О. Смук, Докія Перун — по 0.25. І. Мігайчук, І. Махній, В. Сторомук, Н. Бондарчук, І. Прокіпчук, Н. Федорчук, І. Вовк, І. Цехміструк, П. Базюк, Я. Бондарчук — по 0.50. Г. Косович, М. Сторомук, НН, І. Глубокий, Г. Дикун, В. Жаровський, Г. Сторошук, К. Кирилюк — по 1.00. А. Бондарчук — 0.20. **Разом 16 доларів.**

Від Об'єднання українських організацій в Америці — Філадельфії — 50 дол.

Від Невідомого — 10 фр.

Від п. Котляра через пані О. Данилевич Половик — 10 фр. — Від п. Арцимовича зібрано по підп. листу: Сліпчук—10, Кріль, — 10, Мацей, Винічук, Костюк — по 10 фр.Н. — 3, Сапаянченко, Н, Балоба, — по 5 фр., Босий — 4 фр., Арцимович — 10 фр., — **разом — 87 фр.** П. Котляр — 5 фр. Бокуменко — 5 фр. Від п. Загнія, Пухальського — по 3 фр., Зінкевич — 7.30.

Через п. Орелеського від ЦЕСУСА з Праги — 100 фр.

Полк. Татаруля — 5 фр.

Українська Громада в Льські (бельг. фр.) — Н. — 7 фр., Саульєв — 2, Стеців — 1, Свріський — 2 Лукасевич — 3, Нютюк — 2 Н. — 3, Когут — 3, Дихтяренко — 5, Тарка — 2, Бидловський — 5, Бринзан — 15. **Разом — 50 б. фр.**

Від п. Ординського 20 дол.

Через п. Гасана по листу ч. 20 в Торонто: Т-во Укр. Нар. Дім в Торонто — 10 дол., Т-во Просвіти, у Вест-Форті — 5 дол. Юл. Кунєкевич — 2 дол. Юрко Гасан — 3 дол. Ів. Бодруч — 1, М. Іваненко — 1, Н. Щиголь, Ан. Чутак, Семен Юсипчик — по 1 дол. **Разом — 25 дол.**

Від п. Петричука — 5 фр. Від п. Котляра — 10 фр.

П. Лабода — 10 фр. Десятивського — 8 фр. Меремберга — 5 Пані Іліяшенко — 20.25 фр. Від п. Білоуса — 10 фр. Від Пана Гасана — з Нью-Йорку — 25 дол.

— Спілка укр. інженерів у Франції. На останньому засіданню Управи Спілки утворено при Управі спеціальну референтуру для уділення укр. емігрантам-робітникам і взагалі всім зацікавленим особам порад щодо удосконалення в їхньому фаху, вказання ріжної технічної літератури, технічних шкіл у Франції, і т. и. Заінтересовані особи можуть звертатися по адресі: Mr. Bokitko, 9, Rue des Bas Longchamps. Bagneux (Seine).

В Чехії

— І листопаду в Подєбрадах Українська Господарча Академія улаштувала урочисту академію. Речниками на цій академії виступали проф. д-р Матюшенко і асистет д-р Питель. Перший промовець нагадав слухачам головні історичні моменти подій 1 листопаду, окреслив те значіння, які вони мали в боротьбі за українську державність і вказав на ті провідні ідеї, які керували українськими народними масами і їхніми вождями під час цих подій, і які залишилися заповітом на майбутнє. Другий промовець зупинився на тих завданнях, що лежать на українському народові на західній землях України в його боротьбі за здійснення ідеалів 1 листопаду. Зазначив три фронти цієї боротьби — політичний, культурний і економічний та в коротких, але виразних рисах окреслив те, що зроблено на цих фронтах і що ще треба зробити. Академія закінчилася співом хору — «Не пораз» і українського гімну.

— Засідання українського Бібліографічного т-ва відбулося 7 листопаду в Празі в аудиторії Клементіна о 4 год. з таким порядком денним: 1) В. Січинський — Рукописне свангеліс учительное на

Маковиці з кінця XVI століття.
2) Р. Зленко — «Бібліографія видань української еміграції в ЧСР»
3) Біжучі справи. Перед засіданням було влаштовано виставку українських книжок.

— В Українським Історично-філологічним Т-ві в Празі відбулися 12 листопаду такі доклади про працю з'їзду слов'янських філологів у Празі: В. Сімовича — «Лінгвістична секція з'їзду» — і С. Сірополка — «Праця бібліографічних комісій і педагогічної секції».

— З життя Українського Республіканського-Демократичного Клубу. Цикл лекцій, який щороку влаштовує Укр. Респ. Дем.-Клуб, почався 8 листопаду в Празі лекцією проф. М. Славінського на тему «Нинішнє становище на Україні». Голова Клубу проф. Мацієвич у вступнім слові підкреслив, що цікавитися становищем на Україні українська еміграція мусить не лише із цікавості, а й з нашого національно-громадського обов'язку. Доклад проф. Славінського був присвячений головним чином аналізу двох революцій, що відбулися на сході Європи — большевицькій — соціальної і українській — національній. На думку докладчика, революція 1917 року т. зв. «февральська» не була власне революцією, лише катастрофою, розпадом згнилого царизму. Справжні революції — большевицька і українська йшли весь час рівнобіжно, аж поки не вступили між собою в боротьбу. Большевицька революція перемогла, бо большевики кинули у маси, по-перше, усі найпривабливіші гасла, які тільки могло уявити людство, і по-друге, увесь запал нагромаджених до цього часу матеріальних багатств. Новою большевики не утворили, їхнє історичне призначення було знищити рештки феодально-дворянської імперії. Большевицька революція накинута українській неприродні для українського народу елементи — знищення власності, рівняння по нижчому. То-

ді дороги української і большевицької революцій розійшлися. Перед українським народом повстало питання — од'язатися від Москви. Ті зв'язки, що в'язали Україну з Москвою, — теорія єдності національної, єдність економічно-фінансова — співжиття в одній державі завалилися. Большевики не утворили нових зв'язків. Комуністична ідеологія не є таким зв'язком, бо вона чужа українському народові. Господарча єдність — це лише експлоатація «ледачого метрополіса» багатого «колонії». Тому «відв'язатися від Москви» — не буде тяжко. Форми цього залежатимуть від форм загибелі большевицької системи. Докладчик аналізує всі можливі випадки загибелі большевиків і приходить до висновку, що там можлива лише катастрофа, розпад з середини, аналогічний розпаду царської Росії. В наслідок чого на Україні мусить повернутися до реального витвору української революції — незалежної держави. Найбільш ймовірний випадок — на Україні повстане багато урядів. Докладчик певний, що вес рух буде йти в напрямку республіканського демократизму, що відповідає традиціям і владі українського народу. Необхідно лише опанувати цей рух, опанувати масою і утворити єдину державу. Це справа п'ячасті уряду Української Народ. Республіки, п'ячасті організованого українського громадянства. Докладчик зазначає, що українські партії самі по собі не вистачать. Необхідна допомога громадянства, що мусить бути політично організоване в певну ідеологічно об'єднану організацію. Це має бути щось аналогічне ТУП-ові, і може носити назву Ліги Української Народньої Республіки.

Доклад викликав живе зацікавлення. Але за пізнім часом дискусія відбулася не могли і їх перенесено було на наступні збори клубу.

В Польщі

— З життя «Прометей». 7 листопаду б. р. відбувся в клубі «Прометей» реферат д-ра

П. Сулятицького на тему «Кубань і її національно-державні стремління».

— З Біловіжжя. Більшість перебуваючих тут емігрантів виемігрувала кілька років тому до Франції на ріжні роботи, надіючися знайти там ліпші умови для свого існування.

Життя тих, що залишилися, проходить серед одноманітності. Праця й праця, і то не легка праця. Але місцевий емігрант не нарікає на свою долю, він відважно і гордо несе свій прапор і на кожному кроці старається він всім показати, що несе цей прапор свідомо, що буде нести його скрізь і завжди, що готовий він йти ще на більш грізну Голгофу, як та, що випала на його долю.

Місцеву еміграцію об'єднує спільна віра в перемогу її стремління; в її рядах немає ні одного, хто би в тяжку хвилину хоч на мить опустив би прапор, який так гордо несе тепер.

Ця спільність стремління, ця віра в перемогу і єдність, що лучить місцевий осередок української політичної еміграції в одну родину — помагає, їй легко нести все те, що трапляється на її тернистому шляху. І тому ми живемо добре, відчуваючи лише один дефект — брак поважного універсального часопису, котрий би в більшій мірі як існуючі освітлював би перед нами все, до чого рветься і чим боліє душа емігранта.

Гордій Мироненко.

— Біловіжжя живе своїм життям. Українська еміграція працює тут на лісних роботах, головним чином на тартаках. Робота не легка, але працює всі мають. Завдячуючи своїм здібностям і старанню, місцева еміграція набула ріжні фахи і залічується тут до ліпших кваліфікованих робітників. Не гірше влаштувалася і інтелігенція, яка своєю працюовитістю здобула собі теж одно з перших місць серед робітників інших національностей. Тут українців, jako робітників, шанують і цінять вище від

інших. До масть-у ніхто тут не доборився, але на задоволення щоденних потреб — заробітку поки-що в більшості випадків вистачає. Місцева колонія має власну бібліотеку, яка налічує біля сотні книжок, а читальня передплачує слідуєчі часописи: «Тризуб», «Шляхем несесяности», «Життя й Знання», «Жіноча Доля», «Літопис Червоної Галини», «Народня справа», «Неділя», «Українська Нива» та ин. Де-які з цих часописів передплачуються в кількох примірниках. В міру можливостей місцева колонія організувала ріжні традиційні і національні свята, в яких брав участь і місцевий український хор, організований п. Коженком.

+ Сергій Метаксіян-Шелковників. В Варшаві на 58 році життя помер б. полковник армії УНР бл. п. Сергій Метаксіян-Шелковників. Покійний довгий час був директором Варшавської Опери. Смерть застала його на становищі керівника і директора технічних закладів «Кур'єра Поранного» у Варшаві.

Урочисті похорони відбулися 9 листопаду б. р. у Варшаві.

В Німеччині.

— В Українськiм Науковiм Інституті 15 листопаду відбувся доклад д-ра Івана Мірчука на тему: «Месіанізм у слов'ян».

В Болгарії.

— З Українського життя в Софії. 13 жовтня українська організація в Софії — Українське Об'єднання — святкувала свій патрональний день св. Покрови. Вранці був відправлений молебен, після якого члени т-ва зібралися до купи розділити товариську трапезу. З давніх давен день св. Покрови особливо відзначався на Україні, це, так би мовити, наше національне свято. І приємно було, що і на чужині, тут у Болгарії, українці наші урочисто відзначили цей день

Дисонансом лише відбилось, що Управа Українського Об'єднання організувала це свято в суто-обмеженім маштабі, — лише як своє патрональне свято, відбувши його в тіснім колі своєї організації. Хоча здавалося б навіть і в такому випадку не було б зайвим запросити до себе і другу українську організацію в Софії — «Українську Громаду».

— З листопаду в Софії відбувся похорон бувшого болгарського прем'єр міністра (за часів світової війни) Радославова. Покійний відзначився своїм москвофобством і був прихильником центральних держав. Після розбиття армій усіх держав, з якими за одно виступала і Болгарія, він емігрував до Берліну, де й знайшов собі смерть в другій половині жовтня с. р. Тіло його перед двома днями прибуло на батьківщину. В похороні приймали участь помію родини і приятелів покійного болгарський уряд на чолі з його прем'єром Ляпчевим і сила політичних і громадських організацій. Серед останніх виступала і наша «Українська Громада», яка одержала на цей випадок особисте запрошення. Громаду репрезентували голова її, затупник і радник.

Незалежний.

В Туреччині.

— Свято 1-го жовтня в Царь-Городі 1-го жовтня після перевиборів правління Громади на річному зібранні було між иншим вирішено в день традиційного українського свята св. Покрови надіслати козацтву всього світа привітання, бо той день є і святом всього козацтва.

— Українські квіти на похороні Вселенського Патріярха Василя ІІІ-го. 2-го жовтня в день похорон померлого Вселенського Патріярха Василя ІІІ-го українська делегація в складі панства Мурських та дружини голови Громади пані Катерини Забілло прибула до церкви патріяршої резиденції в т. зв. Фенар, що на Золотому Розі. Наші люде покла-

ли розкішну китицю квітів з величезними українськими стрічками до ніг святого мертця, що сидів на троні. Инших квітів не було і це зробило велике вражіння на присутніх в церкві, мимоволі віддавшись по юрбі здивованим: аа! Українсьній делегації вказано було місце серед представників дипломатичного корпусу. На похороні крім українців були представники Англії, Італії, Франції, Японії, Польщі, Румунії, Іспанії, Албанії та Греції. Крім 20-ти митрополитів, усіх єпископів та багатьох грецьких священників, в церкві були ще делегації церкви сирійської, вірменських — православної та католицької, англіканської, сербської та болгарської. Росіян чомусь не було. Після жалібної служби все духовенство складо своі омофори до ніг померлого. Потім представники засвідчили своє співчуття митрополитові Фотеві. Від українців промовляв п. Мурський. Після того поклали померлого Патріярха в домовину, запечатали її, поклали на віко українські квіти і понесли на катафалк. Поховано Вселенського Патріярха в місцевості Балуклі; разом з домовиною в могилу покладено і квіти від українців. Того-ж дня вечірні грецькі часописи, описуючи похорон патріярха, в дуже теплих тонах згадали про покладення квітів українцями.

— Книжку про Україну для Туреччини і східних народів уже написав п. Мурський. Книжку виготовано до перекладу на турецьку мову. Незабаром має вийти в світ. Українці в Туреччині з нетерпінням чекають того дня, коли ця книжка почне ширитися серед турецького громадянства, уважного до нашої еміграції.

— Гурток прихильників воєнної науки заклався у Царьгороді по-між українцями, які цікавляться військовою справою та хочять одновити й поглибити свої знання.

— На Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі розпоча-

то збирання пожертв серед наших людей в Царьгороді. Першу збірку вже надіслано в розпорядження Ради Бібліотеки.

— Українська делегація у нового Вселенського Патріярха. В останній день жовтня українська делегація, до складу якої входили п. Мурський, сотник Забілло та інж. Куксин, прибула привітати нового Вселенського Патріярха Фотія в патріаршій резиденції, яку було задалегідь повідомлено. Зустрів українську делегацію один митрополит, найближчий помічник Патріярха, і, прийнявши картки, попрохав до зали. Після докладної розмови з митрополитом, який вияснив все необхідне для докладу самому Патріярхові, делегація розмовляла з секретарем Патріярха. Розмова торкалася основних питань нашого церковного життя. Після того делегацію запрошено до власних покоїв Вселенського Патріярха. Делегати прийняли благословення від Його Святости. Пан Мурський сказав французькою мовою відповідне слово, закінчивши його кількома реченнями українськими. Патріярх дуже тепло відповів делегації болгарською мовою і попросив сідати. Патріярх виявив велике зацікавлення до української сучасності і тому аудієнція затяглася. Як звичайно на сході, потрактовав делегацію традиційним вишневим варенням з відповідною церемонією частування. Яюсь непомітно розмова перейшла на німецьку мову. Це дуже подобалося Вселенському Патріярхові, бо він одержав свою освіту в Німеччині, і розмова набула ще жвавішого характеру. Прощаючися з делегацією, Вселенський Патріярх благословив і поцілував усіх делегатів. Делегація, а разом з нею і вся українська колонія в Туреччині дуже задоволені відвідинами у Вселенського Патріярха, докладаючи надії, що це дасть добрі наслідки українській православній церкві.

В Америці.

— В Сполучених Шта

тах Північної Америки в 1930 році має відбутися вселюдний перепис. Отже цілком слушно американська «Свобода» вже тепер привертає увагу до поважності цієї справи. Ходить про те, щоб покласти край плутанині в означенню національної приналежності українських емігрантів з Галичини. Значна-бо кількість з них до цього часу на попередніх переписах записувалася «русинами», «греко-католиками», «австрійцями», «мадярами», «буковинцями». Н'ю-Йоркська газета пропонує вже тепер розпочати кампанію, щоб добитися від переписного бюро в Вашингтоні зазначення на переписних листах українського імені.

З чужого життя.

† Я. Бодуен де Куртене, визначний філолог, помер у Варшаві на 84 році життя. Покійний мав європейську славу і залишив по собі численні праці, переважно з обсягу слов'янської філології. Був професором в Казані, Юрьєві, Петербурзі, Кракові та Варшаві. Визначався своєю вільнодумністю та незалежністю. В покійному втратило українське громадянство одного з прихильників нашої справи, який ще за давніх часів виступав в обороні окремішності української мови та наших прав на вільне національне життя. Покійний був дійсним та почесним членом багатьох наукових товариств, в тім числі «Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка» у Львові. Вічна йому пам'ять. («Діло». ч. 250 з 10. XI).

З Газет

— Непорозуміння між харківськими правителями. З Харькова повідомляють, що поважні непорозуміння виникли між головою Совнаркому Чубарем та головою ВУЦВК'а Петровським. «Руль» подає, що ніби то Петровський стоїть за проведення енергійної українізації, а Чубар неначеб-то навага — боїться українського сепаратизму («Руль». ч. 2729 з 15. XI).

— С о в і т и й п о г р о м и.
Підкреслюючи свою боротьбу з антисемітизмом, совітська влада в той же час погурає погромом. Так на Україні верховний суд помилював двох погромників Дергаля і Чербана, що їх було засуджено до кари на горло за організацію жидівського погрому. Так само помилювано і випущено на волю Григора Бондаря, що його обвинувачували в убистві кількох сот жидів. Навіть харківська газета «Stern» наважилася підкреслити що підозрілу поблажливість совітської влади «Та Бондарі Сталінському режимові потрібні», — зауважує «Руль». ч. 2728 з 14. XI).

— Ч е р г а н а Г р е к і в.
Вслід за шведами та німцями тікають з ССРС і греки. 50.000 греків, що з давніх давен живуть на Україні, лагодяться до переїзду на стару батьківщину — до Греції. Та як не скрутно становище греків, проте грецька влада видала досі тільки 3.000 дозволів емігрантам, бо Греція не в стані прийняти такої кількості втікачів, яка намагається вирватися з совітського пекла («Руль». ч. 2731 з 17. XI).

Бібліографія.

«Livret de l'étudiant» — Université de Paris. 1929. — 1930. Видан-

ня «Presses Universitaires de France». 49, B-d St. Michel. Paris стор. 462. Ціна — 6 фр.

В зв'язку з тим, що більшість української молоді, не маючи змоги на українських землях одержати вищої освіти, все більше і більше виїздить на вищі студії за кордон і зокрема до Франції, є надзвичайно корисним, щоб та молодь здавала собі звіт про організацію освіти в окремих країнах західної Європи. Інформаційна книжка - французького студента що-до вищої освіти у Парижі цілкомито дас поняття не лише про всі високі школи Парижу, а навіть значно більше: програм, умови вступу, перерахує всі наукові заклади, бібліотеки, допомогові інституції і т. и. «Livret de l'étudiant» можна навіть рекомендувати увазі українських учених, які б бажали мати під рукою що книжку про високі школи Парижу, про його наукові заклади, різні інститути спеціального значіння, як напр. слов'янознавства, сходознавства і т. и.

Дивно вражає, що в реєстрі чужоземних студентських організацій нема «Української Студентської Громади». А вона-ж існує в Парижі вже кілька год. Це її гріх. Слід надалі подбати, щоб ту помилку виправити.

I. S.

З м і с т

— Париж, неділя, 24 листопада 1929 року — ст. 2. О л. У д о в и ч е н к о — «359» — ст. 4. Реєстр ростріляних під Базаром — ст. 7. Лист з Подєбрадів — ст. 15. Вражіння з конференції — ст. 16. O b s e r v a t o r. З міжнароднього життя — ст. 18. Х р о н і к а. — З Великої України — ст. 22. З укр. життя — ст. 24. З життя укр. еміграції: у Франції — ст. 25. В Чехії — ст. 27. В Польщі — ст. 28. В Німеччині — ст. 29. В Болгарії — ст. 29. В Туреччині — ст. 30. В Америці — ст. 31. З чужого життя — ст. 31. З газет — ст. 31. Бібліографія — ст. 32.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau; Paris V.
Поштова адреса: «Le Trident» («Tryzoub»). Boite post. № 15. Paris XIII.
(дійсна лише до 31. XII. 1929 р., а з 1. I. 1930 р. — посилати безпосередне на повищу адресу редакції й адміністрації). Для переказів: «Le Trident», chèque post. de Paris 898.50.

Педагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко.
Le Gérant: M-me Perdrizet.